Valiokunnan lausunto UaVL 7/2017 vp– K 14/2017 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Hallituksen vuosikertomus 2016

Tarkastusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen vuosikertomus 2016 (K 14/2017 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava tarkastusvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- valtiosihteeri Peter Stenlund, ulkoasiainministeriö
- taloussuunnittelupäällikkö Katja Bordi, ulkoasiainministeriö

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Vuosikertomusmenettely on perustuslain 46 §:n mukainen velvoite, jotta eduskunta saisi tietoa hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä toimenpiteistä, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt.

Valiokunta korostaa eduskunnan ja valtioneuvoston aktiivisen vuorovaikutuksen merkitystä ulko- ja turvallisuuspolitiikan parlamentaarisen katteen kannalta. Tiedonsaannin oikea-aikaisuuden varmistaminen on keskeinen elementti tässä yhteistyössä.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta vuosikertomuksessa nostetaan esiin EU:n ulkoisen toiminnan ja turvallisuuden vahvistamiseen liittyviä kysymyksiä, Ison-Britannian päätös erota unionin jäsenyydestä, valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon linjauksia sekä arktisen yhteistyön kysymyksiä. Ulkoasiainvaliokunta on käsitellyt näitä sisältöteemoja kertomusvuoden aikana säännöllisesti UTP-selvitysten ja asiantuntijakuulemisten kautta. Valiokunta huomauttaa, ettei varsinaiseen vuosikertomukseen ole sisällytetty lainkaan taloudellisia ulkosuhteita koskevaa osiota.

Valmis
5.0

Ulkoasianministeriön toimialan kehitys

Ulkoasiainvaliokunta on säännöllisesti kiinnittänyt huomiota Suomen edustustoverkon kehitykseen. Suomen edustustoverkko on suhteellisen kattava, mutta miehitykseltään ohut. Noin puolet edustustoista (43/85) toimii enintään kahden lähetetyn diplomaatin varassa. Hallitus on linjannut, että kuluvalla hallituskaudella edustustoja ei enää suljeta. Valiokunta pitää linjausta oikeana, mutta toteaa, että nykyisellä minimitasolla toimittaessa on hyvin vaikea sopeutua yllättäviin tilanteisiin saati tarpeisiin avata uusia edustustoja. Valiokunta on huolissaan ulkoasiainministeriön toimintamäärärahojen vähenemisestä.

Ulkoasiainvaliokunta on aikaisemmin kiinnittänyt huomiota myös Team Finland -palveluihin, joiden tehostamista se on pitänyt tärkeänä, koska Suomen kaltaiselle avoimelle ja ulkomaankaupasta riippuvaiselle maalle viennin ja investointien edistämiseen tähtäävä toiminta on yhä tärkeämpää. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Team Finland korvataan uudella Tekesin ja Finpron varaan rakennettavalla Business Finland -organisaatiolla. Valiokunta aikoo seurata uuden organisaation perustamista.

Suomen kehityspolitiikan toimintaedellytykset muuttuivat kertomusvuoden aikana tuntuvasti kehitysyhteistyömäärärahojen ja henkilötyövuosien vähennysten takia. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kehitysyhteistyön määrärahojen osuus bruttokansantulosta on tarkoitus säilyttää lähivuosina 0,39 %:n tasolla. Valiokunta toteaa, että käytännössä Suomi etääntyy jatkuvasti kauemmas sitovaksi todetusta kehitysyhteistyön 0,7 %:n BKTL-tasosta.

Lausumat

Valiokunta toteaa käsittelyssä olevan kertomuksen lausumista seuraavaa:

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009 (VNS 1/2009 vp — EK 17/2009 vp)

Eduskunta hyväksyi 17.6.2009 seuraavan kannanoton:

> 5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämiseksi tasolle, joka mahdollistaa Suomen siviilikriisinhallinnan kestävän kohottamisen vähintään siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian määrittämälle vähimmäistasolle.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on ryhtynyt lausuman johdosta toimenpiteisiin ja lausuma on käynyt tarpeettomaksi.

Jalkaväkimiinat (HE 15/2011 vp — EV 47/2011 vp)

> 1. Eduskunta edellytti 25.11.2011, että valtioneuvosto toteuttaa jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamiseen tarkoitetut ohjelmat puolustusmenojen leikkaamisesta huolimatta.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että jalkaväkimiinojen korvausohjelman toteuttamisesta annetaan vuosittain selvitys ulkoasiain- ja puolustusvaliokunnille.

4. Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto edistää Ottawan sopimuksen kattavuuden ja tehokkuuden lisäämistä, muun muassa Euroopan unionin kautta.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on ryhtynyt lausuman johdosta riittäviin toimenpiteisiin ja lausuma on käynyt tarpeettomaksi.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012 (VNS 6/2012 vp — EK 6/2013 vp)

Eduskunta hyväksyi 8.5.2013 seuraavat ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaiset kannanotot:

1. Eduskunta edellyttää, että selonteosta kehitetään kokonaisvaltainen turvallisuusstrategia, joka ohjaa tasapainoisesti kaikkia turvallisuuden alalla toimivia hallinnonaloja ja niiden voimavarojen kehittämistä, ml. kyberturvallisuus, huoltovarmuus ja energiaturvallisuus.

2. Eduskunta edellyttää, että turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekomenettelyä kehitetään niin, että linjausten toteutuminen ja ohjausvaikutus yli hallituskausien vahvistuu ja että valtioneuvosto ryhtyy yhteistyössä eduskunnan kanssa toimenpiteisiin menettelyn kehittämiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että selkeään toimeksiantoon perustuva laajapohjainen parlamentaarinen seurantaryhmä asetetaan tukemaan selonteon valmistelua alusta saakka.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on ryhtynyt lausuman johdosta toimenpiteisiin. Lausuman kohdat 1.-2. ovat edelleen tarpeellisia myös siinä tapauksessa, että valtioneuvosto päättää jatkossa antaa eduskunnalle useamman kuin yhden turvallisuuteen liittyvän selonteon. Lausuman kohta 3. on käynyt tarpeettomaksi, sillä eduskunta on hyväksynyt vastaavan lausuman vuoden 2016 ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon käsittelyn yhteydessä.

Konsulipalvelulain muutoksen toimeenpano (HE 102/2014 vp — EV 129/2014 vp)

Eduskunta hyväksyi 4.11.2014 seuraavan lausuman:

Eduskunta edellyttää, että ulkoasiainministeriö seuraa ja arvioi konsulipalvelulain muutoksen toimeenpanoa ja palvelujen saantia vaikuttavuusarviointiin liittyvien epävarmuuksien vuoksi ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin palvelujen varmistamiseksi. Lainsäädännön toimivuudesta ja vaikutuksista tulee antaa ulkoasiainvaliokunnalle selvitys vuoden kuluttua asetuksen voimaantulosta.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on ryhtynyt lausuman johdosta riittäviin toimenpiteisiin ja lausuma on käynyt tarpeettomaksi.

Valtioneuvoston selonteko; Suomen kehityspolitiikka (VNS 1/2016 vp — EK 9/2016 vp)

Eduskunta hyväksyi 27.4.2016 seuraavat ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaiset kannanotot:

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii kerran vaalikaudessa selonteon Suomen kehityspolitiikasta antamaan poliittista, strategisen tason ohjausta kehitysyhteistyöhön sekä vahvistamaan kehityspoliittista johdonmukaisuutta.

2. Valtioneuvosto toimeenpannessaan kehityspoliittista ohjelmaa ottaa huomioon tässä mietinnössä esitetyt havainnot ja raportoi niistä osana vuonna 2018 valmisteltavaa selvitystä selonteon toteutumisesta ja kehitysyhteistyön tuloksista.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on ryhtynyt lausuman johdosta toimenpiteisiin, mutta lausuma on edelleen tarpeellinen.

Valtioneuvoston selonteko; Sotilasosaston asettamisesta korkeaan valmiuteen osana Ison-Britannian, Irlannin, Latvian, Liettuan, Ruotsin ja Suomen muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.7.—31.12.2016 (VNS 4/2016 vp — EK 11/2016 vp)

Eduskunta hyväksyi 27.5.2016 seuraavan ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaisen kannanoton:

Eduskunta edellyttää, että ulkoasiain- ja puolustusministeriö laativat yhteistoiminnassa Ison-Britannian johtaman taisteluosaston valmiusvuoron jälkeen selvityksen tähänastisen taisteluosasto-osallistumisen hyödyistä Suomelle. Selvityksessä tulisi lisäksi tarkastella Suomen tavoitteenasettelua suhteessa taisteluosastokonseptiin ja nopean toiminnan kyvyn kehittämiseen eri kansainvälisten toimijoiden kanssa.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on ryhtynyt lausuman johdosta riittäviin toimenpiteisiin ja lausuma on käynyt tarpeettomaksi.

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko (VNS 6/2016 vp — EK 29/2016 vp)

Eduskunta hyväksyi 21.12.2016 seuraavan ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaisen kannanoton:

Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selontekojen valmistelun yhteydessä.

Valiokunta toteaa, että lausuma on edelleen tarpeellinen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ulkoasiainvaliokunta esittää,

että tarkastusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto UaVL 7/2017 vp

Helsingissä 24.5.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Matti Vanhanen kesk
varapuheenjohtaja Pertti Salolainen kok
jäsen Sirkka-Liisa Anttila kesk
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Tiina Elovaara ps
jäsen Seppo Kääriäinen kesk
jäsen Tom Packalén ps
jäsen Aila Paloniemi kesk
jäsen Alexander Stubb kok
jäsen Lenita Toivakka kok
jäsen Erkki Tuomioja sd
jäsen Jutta Urpilainen sd
jäsen Stefan Wallin r
varajäsen Ilkka Kanerva kok
varajäsen Ben Zyskowicz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Olli-Pekka Jalonen